

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 5 (1984)

Ευάγγελος Γαλάνης, Μητροπολίτης Πέργης, Η Πέργη της Παμφυλίας. Συμβολή στην πολιτική και εκκλησιαστική ιστορία της αρχαίας πόλεως

Αδαμάντιος Στ. Ανεστίδης

doi: [10.12681/deltiokms.224](https://doi.org/10.12681/deltiokms.224)

Copyright © 2015, Αδαμάντιος Στ. Ανεστίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ανεστίδης Α. Σ. (1984). Ευάγγελος Γαλάνης, Μητροπολίτης Πέργης, Η Πέργη της Παμφυλίας. Συμβολή στην πολιτική και εκκλησιαστική ιστορία της αρχαίας πόλεως. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 5, 544-546. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.224>

Εδάγγελος Γαλάνης, Μητροπολίτης Πέργης, *Ἡ Πέργη τῆς Παμφυλίας. Συμβολή στήν πολιτική καί ἐκκλησιαστική ἱστορία τῆς ἀρχαίας πόλεως*. Ἀνάλεκτα Βλατάδων, 40, Θεσσαλονίκη: Πατριαρχικόν Ἴδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, 1983, σ. 236.

Εἶναι φανερό ὅτι ὁ ὑπότιτλος προσδιορίζει τὸ ἀντικείμενο τῆς μελέτης. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ συνοπτική παρουσίαση τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Πέργης, δίδεται ἡ ἐκκλησιαστική τῆς ἱστορία. Πρόκειται δηλ. γιὰ τὴν ἐκκλησιαστική ἱστορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Πέργης σὲ διάσταση πανεπιστημιακῆς διατριβῆς πού ὑποβλήθηκε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐγκρίθηκε.

Ἡ διάταξη τῆς ὕλης παρουσιάζεται σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο μὲ τὸν τίτλο «Γενικὴ θεώρηση τῆς ἱστορίας τῆς Πέργης» χωρίζεται σὲ δύο κεφάλαια. Τὸ πρῶτο παρουσιάζει τὴν «ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ χώρου τῆς Παμφυλίας» καὶ τὴν «ἵδρυση τῆς πόλεως τῆς Πέργης» (σ. 19-47), ἀρχίζοντας ἀπὸ μιὰ γεωγραφικὴ ἐπισήμανση τῆς Πέργης μέσα στὴν Παμφυλία καὶ τελειώνοντας μὲ τὴ θεώρηση τῶν ἱστορικῶν περιόδων τῆς Πέργης, ἀπὸ τὴν προϊστορία μέχρι σήμερα, μέσα ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς μαρτυρίες. Στὸ δεύτερο κεφάλαιο ἐξειδικεύεται ἡ «ἀναφορὰ στὴν ἱστορία τῆς Πέργης» (σ. 49-68) καὶ δίδεται ἡ ὄνομασία τῆς, ἡ ἐτυμολογία τῆς, ἡ τοπογραφία τῆς, ἡ περιγραφή τῆς, μαζί μὲ τὸ πρόβλημα τῆς διαλέκτου πού μιλοῦσαν στὴν Παμφυλία, τὸ νομισματικὸ πλοῦτο καὶ τὴν ἀναφορὰ στοὺς δημόσιους θεσμούς, τὸν πολιτικὸ βίον καὶ τὴ λατρευτικὴ ζωὴ τῆς πόλης.

Τὸ δεύτερο μέρος, πού τελικὰ προσδιορίζει τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐργασίας, ἐπιγράφεται «Ὁ χριστιανισμὸς στὴν Πέργη» καὶ χωρίζεται σὲ δύο μεγάλες ἐνότητες: I. «Ἡ ἐκκλησία Πέργης» καὶ II. «[Ἡ] Ἐπαρχία Παμφυλίας». Ἡ ἱστορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Πέργης ἀναπτύσσεται σὲ τρία κεφάλαια. Στὸ πρῶτο περιγράφεται «Ἡ ἵδρυση τῆς ἐκκλησίας Πέργης» (σ. 71-87) ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, ὡς ἀποστολικὴ τοπικὴ ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ὡς χώρος ἐναρξῆς τῆς πρώτης περιόδου τῶν ἀποστόλων στὸ μικρασιατικὸν χῶρο. Στὸ δεύτερο ἱστορεῖται ἡ «Ἐκκλησία τῆς Πέργης ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ μέχρι τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας» (σ. 89-114), καὶ στὸ τρίτο παρουσιάζεται ἡ «ὀργάνωση τῆς ἐκκλησίας τῆς Πέργης» (σ. 115-123), ὡς κανονικὴ ἐξάρτηση, ἐξαρχία καὶ χριστιανικὴ ζωὴ.

Ἡ ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Παμφυλίας ἀναπτύσσεται σὲ τέσσερα κεφάλαια. Στὸ πρῶτο προσδιορίζεται ἡ «Μητρόπολη Πέργης» (σ. 125-134), δηλ. ἀποσαφηνίζεται ἡ θέση τῆς καὶ ἡ τάξη τῆς, στὸ δεύτερο καθορίζεται ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ ὀνομασία τῶν «ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Πέργης» (σ. 135-144), στὸ τρίτο δίδεται ὁ «ἐπισκοπικὸς κατάλογος τῆς μητροπόλεως Πέργης» (σ. 145-160), μὲ βάση τὴ μέχρι σήμερα βιβλιογραφία καὶ τὸ πρόσφατο ἀρχαιολογικὸ ὕλικό, καὶ στὸ τέταρτο κεφάλαιο συγκεντρώνονται σημειώματα γιὰ τὶς «ἐπισκοπικὲς πόλεις καὶ τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Πέργης» (σ. 161-188).

Στὸ παράρτημα ποὺ ἀκολουθεῖ (σ. 191-204) δημοσιεύονται ἔννεα κείμενα ποὺ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα σχετίζονται πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς μητροπόλεως Πέργης.

Τὴν ἐκδοσὴ πλαισιώνουν στὴν ἀρχὴ ἀφιέρωση (σ. 5), πρόλογος (σ. 7) καὶ συντομογραφίες (σ. 15), καὶ στὸ τέλος βιβλιογραφία πηγῶν (σ. 205-209) καὶ βοηθημάτων (σ. 209-220), χάρτες καὶ εἰκόνες (σ. 223-232), πίνακες ὀνομάτων καὶ πραγμάτων (σ. 233-236) καὶ μιὰ περίληψη σὲ ἀγγλικὴ γλῶσσα (σ. 189-190).

Τὸ σφιχτοδεμένο ἐξωτερικὰ αὐτὸ ἀπὸ κεφάλαιο σὲ κεφάλαιο σχεδιάγραμμα παρουσιάζει καὶ μιὰ ἐσωτερικὴ ἀλληλουχία ποὺ μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ὕλικό γιὰ τὴ συγγραφὴ τῆς διατριβῆς ἔτυχε μεθοδικῆς ἐπεξεργασίας καὶ ἀπέδωσε ὅ,τι περισσότερο μποροῦσε. Ἡ γνώση ἐξᾶλλου ἀπὸ μέρους τοῦ συγγραφέα τῆς τουρκικῆς κατέστησε προσιτὴ καὶ τὴν ἀξιόλογη καὶ μοναδικὴ τουρκικὴ ἀρχαιολογικὴ βιβλιογραφία.

Ἡ μέθοδος ποὺ χρησιμοποιήθηκε κατὰ τὴ συγγραφὴ εἶναι ἡ ἱστορικο-φιλολογικὴ, σὲ σύγχρονη ἔκφραση καὶ μορφή, ποὺ ἀπαιτεῖ διαγράμματα καὶ πίνακες (δειγματοληπτικὰ βλ. σ. 133 καὶ 134). Κάποια ἀντίρρηση θὰ μποροῦσε νὰ διατυπώσει κανεὶς ὡς πρὸς τὴ θέση ποὺ τοποθετήθηκε ἡ ἀγγλόφωνη περίληψη καὶ τὴ δημοσίευση τῆς προσφώνησης τοῦ χειροτονουμένου ἀρχιερέως, κατὰ τὴ χειροτονία τοῦ τελευταίου μητροπολίτου Πέργης, ὅπως καὶ τὴν ἀντιφώνηση τοῦ τελευταίου. Ἡ περίληψη ἴσως ἔπρεπε νὰ δημοσιευθεῖ μετὰ τὸ παράρτημα, ὁμως διερωτῶμαι ἂν οἱ δύο ὀμιλίες κατὰ τὴ χειροτονία, στὴ μορφή ποὺ γράφθηκαν, ἀποτελοῦν ἱστορικὴ πηγὴ καὶ μάλιστα μετὰ τὸ ὑπόμνημα ἐκλογῆς.

Ἄκόμη πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ ὄφος γραφῆς ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ συγγραφέας εἶναι ἀπλό καὶ σαφές, διανθισμένο μὲ ἐκφράσεις γραφικὲς ἀλλὰ καὶ ποιητικὲς (βλ. σ. 7, 71-73), καὶ ἡ γλῶσσα του μιὰ δημοτικὴ γλαφυρὴ.

Ἐπὶ τὴν ἕξιν μιὰ παράδοση στὸ χῶρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, λόγιοι ἀρχιερεῖς του νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γενικὰ ἢ πιὸ εἰδικὰ τῆς μητροπόλεως τῆς.

Πρόχειρα ένθυμείται κανείς τή στιγμή αὐτή ἀπό τοὺς νεκροὺς ἀρχιερεῖς τὸν Φιλάρετο Βαφείδη, τὸν Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανό, τὸν Ἡλιουπόλεως Γεννάδιο καὶ ἀπὸ τοὺς ζῶντες ἀρχιερεῖς τὸν Σάρδεων Μάξιμο. Ἐκφραση τῆς παράδοσης αὐτῆς εἶναι τὸ κρινόμενο βιβλίον τοῦ μητροπολίτη Πέργης Εὐαγγέλου. Ἡ ἔκδοσή του, πέρα ἀπὸ τὴ διάσταση μιᾶς μαρτυρίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἔχει καὶ τὴν καταξίωσή της μέσα στὸ χῶρον τῆς μικρασιατικῆς βιβλιογραφίας.

Τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν περιέλαβε τὴν ἔκδοση στὴ σειρά τῶν «Ἀναλέκτων Βλατάδων», πού διευθύνει ὁ καθηγητὴς Π. Κ. Χρήστου, γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐργασία ἀξιώθηκε μιᾶ ἔκδοσης φροντισμένη. Ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπουμε, σὲ ἐργασίες ἐπιστημονικῆς καὶ ἐκδόσεως ἀξιώσεων, ἢ τουρκικῆ βιβλιογραφία νὰ μὴν τυπώνεται σωστά, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ὀρθογραφία τῆς γλώσσας της.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΣΤ. ΑΝΕΣΤΙΔΗΣ